

skog dijaloga i on bi bio u suprotnosti s Bogom, koji je sama Istina. Nema dijaloga na štetu istine. Radi toga "biti zajedno" koje bi izdalo istinu, suprotno je Božjoj biti.⁷ Ovako utemeljeno jedinstvo Crkve jasno kaže da ekumenizam ne stvara neko novo zajedništvo, nego da ekumenizam potpomaže rast postojećeg, utemeljenog na paschalnom misteriju Isusa Krista. Ono bitno trinitarno, kristološko, pneumatološko, eklezijalno, sakramentalno itd. za izgradnju jedne Kristove Crkve u Duhu Svetome nije potpuno razoreno. Drugi vatikanski koncil razlikuje potpuno i nesavršeno jedinstvo.⁸ Kardinal Edward Idris Cassidy, koji je od 1990. do 2001. bio pročelnikom tajništva za jedinstvo kršćana, tvrdi da bi "skoro savršeno" zajedništvo trebalo uskoro voditi do punog, savršenog jedinstva.⁹ Zajedničko vjerovanje u trojedinog Boga jest stoga najveća obveza da se nastoji oko punog jedinstva rastavljenih Crkava.

Sažetak. Zajedno s Benediktom Jeronimovim¹⁰ konstatiram:

- da je u njegovu stilu mnogo toga pamfletskog i teološki jednostranog;
- da grubo odbacuje, pa i vrijeđa, a možda i mrzi sve što je izvan Pravoslavne crkve;
- da je mnogo sadržajno razlikovnih pojmova sveo na istu razinu: nauka, filozofija, soci-

ologija, politika, kultura i religija... ipak su različiti pojmovi;

- da prešućuje neke napore Katoličke Crkve o neprihvatljivosti nekih europskih -izama;
- da dogmatski sadržaj papine nezabludivosti potpuno jednostrano i iskrivljeno tumači;
- da upotrebljava neke za njega nedostojne izraze;
- da usprkos ovakvom anti-ekumeniskom stavu, koji je utjecao a sigurno utječe i danas na mnogobrojne generacije među pravoslavnima, ekumenizam ima budućnost, jer je to Kristova želja da svi budu jedno (Iv 17,21).

Niko Ikić

Jedinstvo i različitost

Karl HILLENBRAND, Günter KOCH, Josef PRETSCHER (izd.), *Einheit und Vielfalt. Tradition und Innovation in der Kirche*, Echter Verlag, Würzburg 2000., 110 str.

Pod ovim je naslovom objavljen zbornik sa šest radova renomiranih njemačkih dogmatičara, egzegeta i sociologa sa simpozija povodom 20. ordinarijske obljetnice Paul-Wenera Scheelea, biskupa u Würzburgu. Sim-

7 Usp. *Ut unum sint*, 18.

8 Usp. *Unitatis redintegratio*, 3; *Ut unum sint*, 11.

9 Usp. *Glaube in der zweiten Welt* (Zürich) 10 (2001) 17. Tajništvo za promicanje kršćanskog jedinstva utemeljio je papa Ivan XXIII. na Duhove 5. lipnja 1960., što se tumačilo kao službeno stupanje Katoličke Crkve u suvremeni ekumenski pokret.

10 Usp. *Pravoslavna crkva i ekumenizam*, u *Obnovljeni život* 50 (1995) 114-115.

pozij je istraživao pitanje kako se mnogovrsnost različitosti može uskladiti s Gospodinovom voljom i jedinstvom Crkve. U tom kontekstu dinamičkog promatranja zadanih vrednota posebno se fokusiralo na biskupsku zadaću u službi jedinstva i različitosti, tradicije i inovacije u Crkvi.

Prvo predavanje s naslovom *Različitost i jedinstvo u novozavjetnim zajednicama* održao je profesor Novog zavjeta (NZ) na Teološkom fakultetu Sveučilišta u Münsteru dr. Martin Ebner. On egzegetski polazi od činjenice da u NZ postoje ona mjesta u evanđeljima u kojima Isus u istoj situaciji zauzima različite pozicije. Detaljno tu tezu dokazuje na primjeru Mt 5,31 i Mk 10,11s. U oba konteksta riječ je o problemu rastave braka. Kod Mt Isus ostavlja tu mogućnost otvorenom s onom konstatacijom "osim zbog bludništva". Kod Mk zabrana rastave vrijedi jednako za muškarce kao i za žene. Ako on ima pravo na otpusno pismo, onda i ona. Kod Mk Isus načelno izlaže srž problema u koraku poslije, to jest u ponovnom sklapanju bračne veze. On zaključuje da Isus ne zastupa u oba slučaja jednako odlučno istu tezu. Da se ne bi zaključilo kako je Isus nedosljedan, pa možda i dvoličan, autor odmah dodaje da zapravo dva mjesta u evanđeljima predstavljaju dva različita stava i dvije različite prakse dviju zajednica, naime one koja se više oslanjala na Mt i one koja se više oslanjala na Mk. Prva je bila pod velikim židovskim a druga pod rimskim utjecajem.

Istu tezu autor dokazuje na pitanju primjene propisa čistih i nečistih jela. Prema Mk 7,19 Isus proglašava sva jela čistima, jer "ne može

onečistiti čovjeka što izvana ulazi u njega" (Mk 7,18). To je proizlazilo i odnosilo se na rimsko okruženje te je imalo i svoju primjenu koja se bitno razlikovala od one iz strogo zatvorenih židovskih Matejevih zajednica. Na gore izraženu Isusovu misao prema Mt 15,12 farizeji su se sablaznili. Iz te perspektive za prve nije bio problem i svinjsko meso, koje je prema stoicima bilo posebno zdravo, dok se to nije poklapalo sa židovskom tradicijom koja propise čistoće povezuje ne samo s jelima nego i pranjem ruku. Ovim autor pokazuje da novozavjetni spisi pokazuju različite puteve kako se može biti kršćaninom. Oni za njega svjedoče različite životne kršćanske prakse, koje u bitnome priznaju isti Isusov autoritet.

Svoju tezu autor dokazuje i na "sukobu" Petra i Pavla na Prvom apostolskom koncilu u Jeruzalemu (49. poslije Krista) s obzirom na tzv. konflikt u Antiohiji. Riječ je o sirskejoj grupi koja je simpatizirala židovstvo ali mu nije pristupila u formi obrezanja. Među njima se oformila grupa kršćana koji nisu prihvatili obrezanje. Pavao je tu liniju odobrio iako je nije prije dogovorio. Ona je značila izlazak kršćanstva izvan zatvorenog kruga židovstva. Pitanje se rješava na apostolskom saboru gdje se prihvatilo dvostruko rješenje. Formirana su dva misijska tima: jedan za pogane, drugi za Židove. Prvi bez obrezanja, drugi s obrezanjem (Gal 2,7-9). Dakle, najkasnije 20-ak godina poslije Isusove smrti postojala su dva od najvišeg vrha dozvoljena kriterija. Tako se kršćanstvo počelo razvijati i širiti u dva različita okruženja a ipak istim zajedničkim putem. Različiti su utjecaji bili tako jaki da se obadvije grupe nisu

lako međusobno podnosile. Tu nape-
tost odražavaju i neki tekstovi: "Nisam
došao dokinuti zakon i proroke, nego
ispuniti... dok postoji nebo i zemlja, ni
jedna jota, ni jedno slovo zakona neće
nestati" (Mt 5,17-18). Čini se da se ovo
istovremeno može razumjeti kao jasno
zacrtni put ali i prigovor drugima. U
tom kontekstu kad Matej iznosi nalog
misioniranja, onda kao da za razliku od
Pavla potcrtava: "Učite ih da vrše sve
što sam vam zapovjedio" (Mt 28,20),
što se jasno odnosilo prvenstveno na
židovski zakon.

Tezu različitosti u jedinstvu
ranokršćanske zajednice autor potkrje-
pljuje i na Petrovu primjeru. On
kristalizira potpuno drugačiju njegovu
ulogu kod sinoptika i evanđelista
Ivana. Petar kod njega dobiva drugo-
razrednu ulogu. U jednom jedinom
slučaju Petar kod Ivana govori u ime
zajednice (Iv 6,66-71). Sinoptičko
Petrovo priznanje sinovstva Božjeg na
Isusu Ivan stavlja u usta Marti (Iv
11,27). Petra nema pod križem. On je
izražajno očito u sjeni ljubljenog
učenika, kojega Isus u smrtnom času
adoptira (Iv 19,25-27), što nekima
znači da ga proglašava svojim pravo-
snažnim nasljednikom. Ljubljeni uče-
nik stiže prvi na grob, a pušta Patra da
prvi uđe. Ali on prvi vidje i povjerova
(Iv 20,1-10). Ljubljeni učenik je Isusov
"intimus". Na temelju ove analize
autor povlači zaključak da je za milje iz
kojeg je proizašlo Matejevo evanđelje
Petar bio prvovažna vodeća osoba, a za
milje i okruženje Ivanova evanđelja to
je očito bio Ivan. Autor izlaže i dru-
gačije strukture zajednica, od kojih ona
Ivanova kao da ne pozna međustruktu-
ralne instance. U Matejevoj žene nisu
imale skoro nikakvo pravo, dok kod

Ivana one igraju važnu ulogu u zajedni-
ci. Svetopisamski tekstovi ipak svje-
doče zbližavanje ovih dviju zajednica i
priznavanje Petra kao vodeće osobe
ranog kršćanstva. Autor to pokazuje na
primjeru Iv 21,15-17, kada Isus tri puta
pita Petra ljubi li ga i kada mu daje pas-
toralne ovlasti. Na temelju ovih razlika
i ovog zbližavanja autor pokazuje
mogućnost jedinstva u različitostima
ranokršćanskih zajednica.

Autor to pokazuje i na primjeru
kanonskog prihvaćanja 27 novozavjet-
nih knjiga. Naime, bilo je pokušaja,
poput onog sirskeg "Diatessaron" oko
170. godine poslije Krista, harmo-
nizirati četiri evanđelja u jedno, što je
bilo poznato mnogo prije kanonskog
usvajanja. No, u kanon su ušle svjesno
četiri forme isповijesti jedne vjere u
jednoga Krista kao odraz različitog
pristupa i prakse kršćanskih zajednica
istom otajstvu. Za njega je to očiti
dokaz jedinstva vjere u različitosti
opcija.

Karl Gabriel, profesor socijalnih
nauka na Sveučilištu u Münsteru,
održao je predavanje o temi *Koliko
treba jedinstva a koliko različitosti
moderno društvo?* Već na samom
početku priznaje da na postavljeno
pitanje "koliko" u kontekstu socijalnih
istraživanja nije moguće dati adekvat-
an odgovor. Kao sociolog promatra
moderno društvo u sociološkim razvo-
jima. U posljednjih 200 godina ono
nedvojbeno pokazuje povećanje razli-
čitosti i pluralnosti. To se manifestira u
nekim procesima, kao npr. kulturalna
pluralizacija koja je karakteristika
industrijskog društva što je opet pos-
ljedica neposrednijeg odnosa individue
i kulture, te je tako doprinijela um-
nožavanju izražajnih oblika. Nadalje,

taj proces individualizacije doprinosi mnogovrsnosti. Velik je doprinos u tom kontekstu proces migracije, pogotovu u nekim zemljama, koji donosi sa sobom raznovrsnu različitost. Utjecaj masmedija je tu nezaobilazan jer doprinosi većem stupnju općeg znanja i povećane svijesti odnosa na svjetskoj razini što stvaraju fiktivnu stvarnost svjetskoj društva koji djeluju na razini konflikata, nasilja, kurioziteta, prestiža. Svi ovi procesi odvijaju se između individualizacije i globalizacije, a konkretiziraju se na lokorazini, gdje bi neminovno moralo doći do balansa i pomirenja između jedinstva i različitosti. Tom procesu morala bi najviše doprinijeti demokracija kao "umjetnost rastavljanja" (balansiranja) konsenzusa i konflikta. Produkt demokracije trebalo bi moderno civilno društvo s nekim temeljnim vrednotama kao individualnost i zajedništvo, kao priznavanje kulturalne mnogovrsnosti i potpune otvorenosti. U takvom civilnom društvu on vidi veliku ulogu Crkava i vjerskih zajednica, koje su bile više ili manje potisnute iz državno-političke javnosti prijašnjih socijalnih struktura. On vidi njihov temelj djelovanja na području "privatnoga", gdje one preuzimaju posredničku funkciju, pa ta iskustva i vrednote religioznoga prenosi iz sfere individualnoga i privatnoga na društvene razine. Crkve i religiozne zajednice moraju iskoristiti tu otvorenost civilnog društva za navještaj kršćanske vjere i njezinih vrednota, te tako doprinijeti mnogovrsnosti i različitosti civilnog društva. Njihova je zadaća nuditi Kristov spas u pluralnom društvu ponajprije u tri vida: prvo u smislu traženja istine identiteta; drugo, one

imaju postati društvenim glasom onih koji pate, koji su tlačeni, koji su siromašni ili diskriminirani, a ne očituju se u civilnom društvu i treće unose Radosnu vijest kraljevstva Božjega u društveni dijalog. Ove zadaće u civilnom društvu one će moći ostvariti samo ako budu sposobne same unutar svojih struktura izba-lanasirati odnos jedinstva i različitosti.

Karl Hillenbrand, dugogodišnji rektor würzburške bogoslovije, sadašnji generalni vikar, pod naslovom *Jedinstvo i različitost u Europi* donosi kratki izvještaj o Drugoj europskoj biskupskoj sinodi, koja je bila održana od 1. do 23. rujna 1999. u Rimu. On je bio nazočan kao od Pape pozvani savjetnik. Autor gleda sinodu, koju je ustanovio papa Pavao VI. 1965. god. kao instrument kolegijalnosti svjetskog episkopata s papom. Ona ima savjetodavni karakter. No, da je pape uzimaju itekako ozbiljno, pokazuje činjenica da su nastala apostolska pisma poput "Familiaris consortio" itd. Druga europska biskupska sinoda obrađivala je temu *Isus Krist - koji u svojoj Crkvi živi - izvor nade za Europu*. Biskupi su konstatali iščekavajuću svijest Europljana da je u njima nazočan Krist koji ih vodi po svome Duhu. Bog odlazi u zaborav, kao i razumijevanje otajstva Crkve kao temeljnog općeg sakramenta spasenja. U toj perspektivi dobio je veliko značenje pojam "reevangelizacije", koji proizvodi određeni strah kod pravoslavaca, jer ga prelako povezuju s prozelitizmom, a on u biti ne znači krštavanje novoobraćenih, nego novo obraćenje već krštenih. Obnova Europe više zavisi od obraćenja ljudi, negoli od promjena njezinih struktura.

Biskupi su također konstatirali određeni strah kršćana srednje i istočne Europe, koji se plaše nove ovisnosti u obliku praktičnog materijalizma, više negoli prijašnje od komunističkih sustava. Pri otvaranju sinode papa je proglasio tri nove suzaštitnice Europe: sv. Brigitu (Švedska), Katarinu Sijensku (Italija) i Editu Stein (Njemačka).

Werner Löser, profesor dogmatike na Teologiji St. Georgen u Frankfurtu na Maini, donosi vrlo zanimljiv članak s naslovom *Jedinstvo i različitost u Katoličkoj Crkvi – Jedinstvo i različitost kao ekumenski cilj*. On postavlja pitanje: Koje značenje ima dogma u vođenju i uređenju Crkve u okviru jedinstva i različitosti? Na to pitanje nudi u tri podnaslova svoj odgovor: prvo, pluralističke Crkve, drugo, pluralističke kristologije i treće, pluralistička dogma iza koje stavlja znak pitanja.

U prvom podnaslovu autor konstatira da je papa Leon XIII. 1896. izdao encikliku "Satis cognitum" u kojoj objašnjava pojmove una i unica (jedna jedina). "Una" je značila jednobrazna, uniformirana, a "unica" je isključiva i ekskluzivna. Zato postoji samo jedna, jedina Crkva, i to za sva vremena. Tko je izvan nje, taj ide u propast, završava autor interpretaciju enciklike. Nasuprot ovoj on obrazlaže tekstove Drugog vatikanskog koncila, koji sada pojmove "una" i "unica" drugačije osmišljava. "Una" sada ne znači više jednobrazna, nego mnogovrsna, a pojam "unica" ne znači više isključiva i ekskluzivna, nego inkluzivna i subzistirajuća. Iz toga izvodi načelo: jedinstvo u različitosti a jedincatost u otvorenosti. Na razini takve eklezijologije dolazi do više Crkava, koje u

jednoj subzistiraju, ili do jedne Crkve koja je nazočna u mnogim mjesnim ili krajevnim Crkvama.

U drugom podnaslovu postavljenu tezu dokazuje i na primjeru kristologije. Konstatira da je novozavjetna teologija akcentuirala Pavlovu, Ivanovu, sinoptičku i kristologiju poslanice Hebrejima. Kaže da se i dvije tisuće godina kasnije osjeća formiranje novih kristologija, pa navodi primjer azijske i afričke. Tu se oslanja na Michel Fedou (*Regards asiatiques sur la Christ*, Desclee, Paris 1998.) koji opisuje posebno indijsku kristologiju, koja bi se temeljila na dijalogu različitih religija. Posebno konkretan je u opisivanju afričke kristologije, gdje se oslanja na Yvettea Aklea (*Chemins de la christologie africaine*, Desclee, Paris 1986.). Tu se Isusa prikazuje kao "poglavicu", kao "prababu" ili "najstarijega", kao "ozdravljivača" itd. Napominje da ti pojmovi još nisu kristološki sazreli. Na kraju zaključuje da je Crkva počela razvijati i vlastite teološke koncepte upravo tamo gdje je uronjena među više kultura. Ako su jedinstvo i različitost bitne odrednice jedne Crkve, onda to znači da je i njena teologija pluralistički akcentuirana.

U trećem podnaslovu autor se pita: Znači li kristološka mnogovrsnost istodobno i kristološko-dogmatski pluralizam? Ovom pitanju približava se iz biblijskog kuta. Biblija pokazuje određeno nutarnje jedinstvo iako objedinjuje tekstove različitog karaktera. To je očito posebno u Novom zavjetu, kojemu su u središtu kao njegov najstariji dio formule vjeroispovijesti, koje on naziva i prahomologije (homologan znači istoimen, istosmislen) i pradogme. Među takve ubraja npr. akla-

macije poput: "Isus je Gospodin" (Fil 2,11); nadalje, kratke sažetke: "Krist je umro za naše grijeh..." (1 Kor 15,3-5); pjesme poput: "On, božanske naravi, nije se ljubomorno držao svoje jednakosti s Bogom..." (Fil 2,6-11). Te najstarije novozavjetne vjeroispovijesti isključivo su kristološki orijentirane. One objedinjuju sve ostale tekstove Novog zavjeta. One su njegovo nutarnje jedinstvo, koje je inkulturacijom zadobilo mnogovrsne tekstualne oblike. Riječ je o jednoj jedinstvenoj formi u mnogovrsnim oblicima, kao npr. Pavlova, Ivanova, Matejeva itd. Novozavjetne vjeroispovijesti zadobile su pradogmatsko značenje. One izražavaju stalnost zamislivoga. Pri tome on ne osporava određeni dogmatski razvoj koji se ne protivi dogmatskom izričaju. Na temelju tih postavki tvrdi da bez priznanja zajedničke vezanosti na dogmu, koja se uvijek oslanja na biblijsko izlaganje, neće biti moguće sačuvati jedinstvo Crkve. Mora postojati bitno suglasje u biblijskom izlaganju, što pripada među najdjelotvornije čimbenike koji osiguravaju jedinstvo Crkve. Konkretno to znači da dogma ne ukida inkulturaciju, nego postaje njezino utemeljeno mjerilo, kao znak koji pomaže razlikovati moguće od nemogućega, osmišljeno od neosmišljenoga. Kao negativni primjer svoje konstatacije on navodi poistovjećivanje Evangeličke crkve Njemačke s nacionalsocijalizmom Adolfa Hitlera, što su mnogi prihvatili kao inkulturaciju, kojoj su se ipak neki s pravom oduprli, poput Dietricha Bonhoeffera. Autor na kraju odgovara na sebi postavljeno pitanje: Može li se govoriti o pluralizmu kristološke dogme? On to ne preporučuje, osim ako se

gleda sa stajališta male raznovrsnosti u izričajnoj formi ili u mogućnosti i stvarnosti dogmatskog razvoja. Prathomologije, kao i ranokršćanske "regula fidei", te kristološke dogme 4. i 5. stoljeća okarakterizirane su jasnoćom i čvrstinom. Upravo kao takve one omogućuju s jedne strane raznolikost Crkve i njezinog priznanja i razumijevanja Krista, ali i s druge strane one čuvaju od samovolje i nejasnoće izlaganja. Zato bi sve kršćanske Crkve imale omogućiti jedinstvo i različitost, a pri tome im dogma služi kao prvoklasni orijentacioni znak.

Paul-Werner Scheele, jubilarac, biskup Würzburga, održao je 23. listopada 1999. u sklopu simpozija kratku propovijed pod nazivom *Jedinstvo i različitost*. Kao biblijsku podlogu uzeo je Pavlov tekst iz poslanice Efežanima, gdje se kaže da u Krista kršteni nisu više tuđinci ni gosti, već sugrađani svetih i ukućani Božji, nazidani na pravim temeljima - apostolima i prorocima, a zaglavni je kamen sam Krist, koji čvrsto povezuje cijelu zgradu u kojoj kršteni rastu u hram Gospodinov (usp. 2,19-22). Biskup Scheele, kao poznati i priznati ekuumenist, u egzegezi Pavlova teksta vidi Crkvu u više slika, koje nije lako povezati u jedan mozaik, koje se površno gledajući isključuju. Za njega je to dokaz da je otajstvo Crkve vrlo složena stvarnost koja se mora gledati iz različitih perspektiva. On pristupa Pavlovu tekstu u svjetlu teme simpozija, pa gleda jedinstvo i različitost kroz nekoliko Pavlovih sličica.

Prvo kao Božji grad. Slika je uzeta iz konteksta onog vremena, koje je striktno razlikovalo slobodne od neslobodnih, privilegirane od bes-

pravnih, kršćane od pogana. S Pavlom on potertava da se u Kristu taj odnos temeljno promijenio, te više nema tuđinaca i gostiju, svi su u njemu kršteni sugrađani svetih. Sugrađanstvo sa svetima on gleda u pojmu "općinstvo svetih", zajedništvo svetih, te zaključuje da u slici grada Božjega i dalje postoje različiti stanovnici, no njihova različitost nije nikakva opasnost zajedništvu i jedinstvu, ona je naprotiv njegovo obogaćenje.

Druga slika jest kuća Božja, koja očito uključuje kako jedinstvo tako i različitost. To je za njega kuća spašenih, koju je sam Krist izgradio i postavio na čvrste temelje, s jedne strane apostole, s druge strane proroke, koje on gleda kao Kristove instrumente. Zanimljivo je njegovo tumačenje ovih pojmova. Apostoli trebaju osiguravati onaj stalni i čvrsti temelj Crkve, oni su jamstvo apostolskog svjedočenja u vjernosti. Proroci predstavljaju onaj pokretni duh Crkve koji je resi karizmatičkim svjedočenjem posebnom milošću obdarenih kršćana. Krist je oba elementa postavio kao temelj Božje kuće, što znači da su oni neodvojivi i nerastavljivi jedan od drugoga. Tako Crkva treba papu Inocenta III. ali i sv. Franju Asiškog, isto i papu Ivana Pavla II. ali i Majku Terezu. Apostoli i proroci su različite osobe, ali imaju svoje mjesto u jednoj Crkvi, kojoj je Krist uagaoni kamen.

Treća slika jest obitelj Božja, koja stanuje u kući Božjoj. Njezini stanovnici su živo kamenje te kuće. Oni nisu samo sugrađani svetih, nego i ukućani Božji. Zajedno pripadaju jednoj obitelji. Po Kristu obadva elementa imaju pristup Bogu Ocu po Duhu Svetomu. U takvom zajedništvu isklju-

čena je svaka nepravda po bilo kojoj osnovi. To je od Boga željena i darovana različitost, koja ne umanjuje njihovu različitost. Svi su pozvani dati svjedočanstvo u različitosti za milosno jedinstvo u jednome Tijelu Kristovu, jer upravo različitost darova i službi objedinjuje Crkvu, u kojoj djeluje jedan te isti Duh.

Tradiciju i inovaciju gleda u Kristu utemeljenu, koji zgradu čvrsto povezuje i daje rasti u hram Božji. U Kristovu povezivanju zgrade gleda tradiciju i predaju a u rastu inovaciju i obnovu. Apostoli su jamstvo predaje, kontinuiteta i stabilnosti a proroci mobilnosti, inovacije, reforme i obnove u Crkve.

Joachim Wanke, erfurtski biskup, govorio je o *Biskupu u službi jedinstva i različitosti, očuvanju i obnovi*. Naznačenoj temi ne pristupa strogo dogmatsko-teološki. U tom svjetlu on upućuje na *Lumen gentium* 23-27. Ne promatra biskupa ni u duhu kolegijaliteta, niti u smislu trostruke službe: naučavanja kao učitelja, u sakramentalnoj službi kao svećenika, niti u pastirskoj kao pastira. Dobar biskup je onaj koji ujedinjuje stado u vjeri, nadi i ljubavi. On se osvrće na napetosti koje uzrokuje odnos jedinstva i različitosti. Kako se on odnosi prema njima? Problemu pristupa s biblijske i teološko sustavne strane.

Kao biblijski podlogu svome razmišljanju uzima prisposobu o vjernom i mudrom upravitelju (Lk 12,42-46). U citatu gleda dvije zadaće biskupa: hraniti i bdjeti. Ove dvije zadaće gleda kao posebnost biskupskog stupnja svetog reda, dok im je naviještanje, služenje i posvećivanje zajednička zadaća sa svećenicima i đakonima,

naravno u višem stupnju. Hranu i bdi-
jenje gleda u kontekstu otajstva Crkve,
koja nije samo ni papinska opća, ni
samo biskupska mjesna. Oba elementa
gleda kao jednako vrijedna, kao polove
elipse koja se zove Crkva. Rimu pri-
pisuje centrifugalne sile a mjesnim
Crkvama centropetalne. Biskupsku
zadaću "hraniti" gleda u smislu navi-
ještanja i sakramentalnog djelovanja.
U oba vida biskup nije prepušten
samom sebi. On osjeća dvostruko
zajedništvo: s biskupskim kolegijem,
te s vlastitim prezbiterijem. Drugu
zadaću "bdjeti" gleda prvenstveno na
području vjere i razlučivanju kukolja
od pšenice. Za obadvoje biskup da-
našnjice potrebuje duhovni autoritet,
svjestan da je taj autoritet vjere prven-
stveno upućen Kristu. Složeni trenutak
vremena zahtijeva od biskupa posebnu
sposobnost predosjećanja, kao i hra-
brost delegiranja. On se s drugim
suradnicima brine da se odgovorno
organizira vjerski život u mjesnoj
Crkvi, da sve suradnike umrežuje u
zajedništvo dogovora i odgovornosti,
zajedništvo koje drugoga nosi, motivi-
ra, a isto tako kritizira i korigira. To je
danas posebno istaknuto kada se Crkvu
doživljava kao "smisao agenciju", kao
"socijalno društvo vatrogasaca", kao
"instituciju za fešte", kao "servis
udrugu". Tim izazovima biskup će
moći odgovoriti ako u različitosti pute-
va ne izgubi temeljni smjer, ako ispuni
svoju temeljnu zadaću: hraniti i bdjeti.
Onda će biti vjerni i razboriti sluga.

Svi prilozi u ovoj knjizi nisu na
istoj znanstvenoj razini. No, svi za-
služuju da ih se pomno pročita. Svaki
sa svoje strane donosi barem po
kamenčić, koji složeni stvaraju uv-
jerljiv ekumenski mozaik, a on otvara

nove poglede i donosi zadivljujuće
nove detalje.

Niko Ikić

Ponovni procvat

Anto ORLOVAC, *Procvat, propast, obnova. Kratka povijest katoličke župe Bosanski Petrovac - Drvar*, Rimokatolički župni ured, Dravar 2001., 160+XVI str.

U najnovije vrijeme nerijetko
katolici moraju posezati u daleku
prošlost kako bi dokazali svoju opstoj-
nost i davnašnje postojanje na nekom
lokalitetu. Ma koliko to nekad izgleda-
lo samo kao muka i napor, zahvaljujući
toj pojavi stekli smo niz novih spozna-
ja o vlastitoj povijesti, o svijetlim
primjerima iz života vjernika i svećeni-
ka, o rastu i održanju vjere na kojima
se možemo i moramo nadahnjivati. U
tom smislu i najnovija knjiga dr. Ante
Orlovca, generalnoga vikara banjo-
lučke biskupije, prinos je povijesti sve-
narodnoga mučeništva i slika neuniš-
tivosti vjere i Crkve. Neutemeljenim
tvrdnjama da u Drvaru nije nikada bilo
ni katolika ni njihove župe i da su ih na
te prostore doveli politički potezi
današnjih hrvatskih političara i Kato-
ličke Crkve, suprostavlja dr. Orlovac
stranice ove knjige, i to ne kao pro-
izvoljnu obranu nego kao povijest zas-
novanu na dokumentima. Iz autorova
osnovnoga postulata - argumentima
protiv objedâ - proistječe kompozicija
knjige. Prvih 80 stranica govori o nas-
tanku župe, njezinim svećenicima i
puku, danima nevolja, uspona i pado-